

JIGAL KRANT

De kosjere hamvraag Kidoesjwijn

Mag ik het nog even met u hebben over de etrog? Omdat de Tora ons Joden voorschrijft om elke Soekot een anonieme vrucht ter hand te nemen en omdat dat volgens de overlevering de *citrus medica* betreft, die naar goed volksgebruik bovendien zo knap mogelijk moet zijn, sparen orthodoxe Joden tijd noch moeite noch geld in hun queeste naar de allerfraaiste etrog. Je zou misschien denken dat het jodendom niets geeft om oppervlakkig uiterlijk vertoon, maar niets is minder waar. Sla de Tora er maar op na. De Aartsmoeders worden geroemd om hun bevalligheid. We kunnen er blijkbaar niets aan doen, onze hunkering naar schoonheid en perfectie ligt opgeslagen in ons DNA.

Natuurlijk valt er wel wat te zeggen voor die jaarlijkse wedloop om de aantrekkelijkste etrog. Van de Joodse ritensymbolen maak je immers geen potje. Als je God een plezier kan doen, dan doe je zo goed mogelijk je best. Vraag is alleen waarom we zo selectief zijn met onze devotie. Waarom maken we onze *tsietsiet* niet van de allerfijnste kasjmierwol? Waarom stoken we onze chanoekalichtjes niet uitsluitend op de zuiverste olijfolie van de eerste, koude persing?

Graag breek ik hier een lans voor de religieuze opwaardering van wijn. Een gedegen wijncursus zou een vast onderdeel moeten zijn van de rabbinale opleiding. Want als wijn al niet de benzine van het jodendom is, dan toch zeker wel de smeerolie. We proosten ons een ongeluk. Zonder wijn geen besnijdenis of trouwerij. Iedere sjabbat of Joodse feestdag zegenen we twee

keer in met wijn en ook tijdens de sluitingsceremonie heffen we het glas. Op Pesach drinken we verplicht vier volle glazen wijn en met Poeriem is het onze religieuze plicht om ten minste licht beneveld te raken, het liefste toch van wijn. ‘En je zal van God houden met heel je hart?’ Maak daar maar ‘heel je lever’ van. En wat voor wijn drinken we?

Niet alle geleerden zijn het erover eens hoeveel wijn we per ritueel dienen door te slikken om aan onze plicht te voldoen, maar de consensus is 75 ml. Behalve op seideravond, dan moet ons wijnglas, dat onbehouden tot de rand dient

te worden ingeschonken, minstens twee keer zo groot te zijn. En dat dus vier keer. Zonder maatbeker kom je dan al snel op een fles per persoon. Als we er vervolgens van uitgaan dat we als geofende drinkers op Poeriem een halve liter nodig hebben om ten minste een beetje tipsy te worden, dan komt onze religieuze wijnconsumptie per jaar uit op ruim negentien flessen. En wat voor wijn zit daarin? Vunzige zoete, gepasteuriseerde wijn, beter bekend als kidoesjwijn.

We leven dus volgens het adagium van Psalm 116: ‘voor alle hulp hef ik het glas en roep ik Gods naam uit’, maar besteden geen enkele aandacht aan de kwaliteit van die toost. Ik begrijp daar niets van. Als je drinkt ter meerdere eer en glorie van God, dan gebruik je daar toch de allermooiste Grand Cru Classé voor die je je kunt veroorloven? Als we zonder blikken of blozen een paar tientjes neertellen voor een veredelde citroen, waarom dan niet voor wijn? Als we ook maar half zo toegewijd zouden zijn aan onze wijn als aan onze etrog! Denk eens aan al die wijnproeverijen in zaaltjes van sjoels waar vrome Joden alles op alles zouden zetten om de mooiste wijn te bemachtigen. De Litvaks zouden gaan voor strenge, houtgelagerde cabernet sauvignons met flink wat tannines, terwijl chassidiem zouden zweren bij fruitige merlots. En ik? Ik proost op die fantasie met mijn allermooiste Grand Cru Classé. *Lechajim!*

Tamarah Benima

Onafhankelijkheid

Het beeld dat ik van de schrijfster heb is: onuitstaanbaar, want volstrekt overtuigd van haar eigen gelijk

Atlas *Shrugged* telt 1200 pagina's. Tot voor kort was het ondenkbaar dat ik dat zou lezen. Maar sinds ik de 700 pagina's van *The Fountainhead* achter de kiezen heb, weet ik zeker dat ik me ooit ook aan dat andere beroemde boek van Ayn Rand zal wagen. Het beeld dat ik van de schrijfster (1905-1982) heb is: onuitstaanbaar, want volstrekt overtuigd van haar eigen gelijk; een seculiere goeroe met een gevolg van briljante mannen; en een denker met een eigen filosofie die aan alle kanten rammelt. En iemand die, door de invloed die ze had op economen als Milton Friedman en Alan Greenspan, eigenlijk ook bloed aan haar handen heeft. Want door hun toedoen is de giftige mix van neoliberale ideologie en super-kapitalisme ontstaan die samenlevingen heeft ontwricht en ook voor doden heeft gezorgd. Lees *De utopie van de vrije markt* van de filosoof Hans Achterhuis. Ook een boek om te begrijpen wat er in de wereld gaande is.

Aanvankelijk kreeg ik een ontzettend slecht humeur van het lezen van *The Fountainhead* – in het Nederlands vertaald als *De eeuwige bron* – omdat een van de figuren, een vrouw, een in mijn ogen nogal gestoord type was. Maar gaandeweg bleek het boek spannend. Want het is een openlijke aanval op het collectivisme, een pleidooi voor de absolute, compromisloze individualiteit en voor het ruimte geven aan de menselijke geestkracht. Het maakt gehakt van iedere religieuze oproep om het lijden te omarmen – wat alle religies doen, ook het jodendom, al is het in mindere mate dan het christendom. Rand analyseert ook de zoetgevooisde woorden die machtszoekers gebruiken om anderen in hun macht te krijgen en onderzoekt hoe je je onafhankelijkheid kunt bewaren. Ayn Rand was Jodin, gevlucht uit de Sovjetunie. Ze adoorde de Verenigde Staten als *het* land van de vrijheid.

Mij intrigeert het dat ze als voornaam voor haar schrijversnaam het woord ‘ayn’ koos, dat in het Hebreeuws ‘het is niet’ betekent, en in de kabbala als ‘ayin’, ‘niets’, een aanduiding is van God. Is *The Fountainhead* een Joods mystiek boek? Misschien. Maar voor hetzelfde geld is het totaal seculier. Filosofisch is er van alles op aan te merken, maar een religieus antwoord op Rands aanval op de godsdienst is nog niet eens zo gemakkelijk te formuleren.